

Construction and validation of a wisdom questionnaire

Maryam Asoodeh

M.A. in Educational Psychology, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran.

Rasool Kord noghabi

Associate Professor, Psychology Dept., Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the validity and reliability of the wisdom questionnaire. The population was all the citizens living in Hamadan. In doing so, 440 individuals were selected by convenience sampling procedure. Then, in order to collect data, a researcher-made questionnaire was administered to the participants of the study. The results of factor analysis showed that 58 items from 121 items were eliminated and the opening of the experience was removed from 9 dimensions and 63 items showed high factor loading. Findings indicate that 8 dimensions of the questionnaire had a total variance of 41.81%. Cronbach's alpha reliability coefficient and the test-retest of the wisdom questionnaire were 0.85 and 0.87, respectively, which indicates an acceptable level of reliability. Therefore, coordination between dimensions with total score is acceptable. The validity and reliability of the researcher-made questionnaire are at the acceptable level and indicates that the questionnaire is good enough.

Keywords: Reliability, factor analysis, wisdom questionnaire

Corresponding Author: mrs.ma.2021@gmail.com

How to Cite: Asoodeh, M., & Kord noghabi, R. (2022). Construction and validation of a wisdom questionnaire. *Quarterly of Educational Measurement*, 13(49), 125-144. doi: 10.22054/jem.2023.66315.3345

ساخت و اعتباریابی پرسشنامه خرد

مریم آسوده*

کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، همدان، ایران

رسول کرد نوقابی

دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، همدان، ایران

چکیده

هدف این پژوهش بررسی روایی و پایایی پرسشنامه‌ی خرد بود. جامعه آماری کلیه شهروندان ساکن شهر همدان بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس ۴۴۰ نفر از آنان انتخاب شدند. سپس برای جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته خرد بر روی آنان اجرا گردید. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که ۵۸ گویه از ۱۲۱ گویه‌ی آزمون و بعد گشودگی تجربه از ۹ بعد آن حذف شده و ۶۳ گویه بار عاملی بالا را نشان داد. یافته‌ها حاکی از آن است که ۸ بعد پرسشنامه در مجموع ۴۱/۸۰ درصد از واریانس گویه‌ها را تبیین کرده است. ضریب پایایی آلفای کرونباخ و بازآزمایی پرسشنامه خرد به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۷ به دست آمد که سطح مطلوبی از پایایی را نشان می‌دهد. بنابراین هماهنگی بین ابعاد با نمره کل قابل قبول است. روایی و پایایی پرسشنامه محقق ساخته در سطح مطلوبی قرار دارد و نشان می‌دهد که پرسشنامه از کفایت لازم برخوردار است..

کلیدواژه‌ها: پایایی، تحلیل عامل اکتشافی، پرسشنامه خرد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

خردمندی^۱ دارای تاریخ اندیشه غنی است تا جایی که در طی قرون مختلف و فرهنگ‌های گوناگون به آن به عنوان یکی از بالاترین فضایل نگاه شده است (Walsh & Reams, 2015). در آثار اولیه روانشناسی، این مفهوم به عنوان نقطه‌ای ایده‌آل پیشرفت انسان در نظر گرفته می‌شد (Staudinger & Gluck, 2011). StanlyHall (1922) اولین روانشناسی است که به مفهوم خردمندی پرداخته است. Takahashi and Overton (2005) خرد را ترکیبی از دو ویژگی دانسته‌اند: ویژگی شناختی - تحلیلی (پایگاه داده دانش و توانایی‌های استدلال انتزاعی که در نظریه‌های غربی غالب هستند) و ویژگی ترکیبی تعمقی و عاطفی (درک تعمقی، همدلی هیجانی و تعدیل هیجانی که در نظریه‌های شرقی خرد غالب هستند). در یک تعریف نیز خردمندی یک ویژگی پیچیده شخصیتی است با چند بعد خاص، شامل: تنظیم عواطف با مثبت‌اندیشی، همدلی و شفقت، انعکاس خود، اطمینان و قاطعیت در شرایط عدم قطعیت و معنویت (Jeste et al., 2019). ویژگی‌های خردمندی را در ۹ بعد تعریف کرده‌اند که عبارتند از: ۱. توانمندی شناختی: بعد شناختی توانایی درک دنیا و تمایل به دانستن حقیقت است، فهم معنای اصلی و عمیق پدیده‌ها و رویدادها در نگاه درون فردی و بین فردی. همچنین این بعد شامل برخورداری از دانشی است درباره جنبه‌های مثبت و منفی طبیعت انسان و پذیرش آنها و اذعان داشتن به محدودیت ذاتی دانش بشر و پیش‌بینی ناپذیری بشر و عدم قطعیت زندگی (Bergsma & Ardel, 2012). ۲. شوق یادگیری: Staudinger and Gluck (2011)، این ویژگی را پلی بین شناخت و انگیزش می‌دانند منظور از مؤلفه شناختی این است که فرد سعی می‌کند فعالانه توانایی‌های ذهنی خود را برای درک کامل یک پدیده به کار ببندد و منظور از مؤلفه انگیزشی این است که فرد مشتاق چنین عملی است و دستیابی به معنای عمیق و پنهان موضوعات برایش خوشایند و لذت‌بخش است. ۳. تأمل و بازنگری: Bluck and Gluck (2005) تأمل و بازنگری را تفکر عمیق فرد دریاره خودش، پدیده‌ها، انسان‌ها و نیز تفکر قبل از حرف و عمل می‌دانند. Ardel (2003) برای بازنگری دو مؤلفه در نظر گرفته است، اول توانایی و اشتیاق برای دیدن پدیده‌ها و رویدادها از چشم‌اندازهای متفاوت و دوم نبود ذهنیت‌گرایی و فراقنی. ۴. مراقبت از دیگران: توجه و مراقبت، همدلی، دلسوزی و شفقت نسبت به دیگران از دیگر ویژگی‌های

خردمندان است. او این مؤلفه را تحت عنوان بعد عاطفی خرد جای داده است. منظور او از این بعد وجود هیجانات مثبت نسبت به دیگران و مراقبت از آنها و نبود بی‌تفاوتی و هیجانات منفی نسبت به دیگران و بالاخره داشتن انگیزه برای افزایش رفاه دیگران است. ۵. مهارت‌های حل مسئله در زندگی واقعی: فرد خردمند خود را در متن زندگی قرار می‌دهد و فعالانه درگیر مشکلات و مسائل خود و دیگران می‌شود و توانمندی‌های خود را برای حل مشکلات به کار می‌گیرد. از نظر Yang (2014) خرد را نوع خاصی از فرآیند زندگی واقعی می‌داند که دارای سه مؤلفه یکپارچگی، تجسم و آثار مثبت است. ۶. از خودفراروی: یکی از ویژگی‌های خردمند عبور از خود و پیوند با یک کل بزرگ‌تر است. از نظر Schultz (2014) از خودفراروی یعنی از مرز توجه به خود گذشتن و جذب معنا و منظوری خارج از خود شدن، مانند کار، خانواده، مراقبت از دیگران، خلق یک اثر و از این قبیل. ۷. تحمل ابهام: افراد خردمند قادر هستند شرایط بلا تکلیفی را تحمل کنند و از تصمیم‌گیری‌های عجولانه که بیشتر برای رهایی از شرایط دشوار بی‌تصمیمی است، پرهیز کنند برعکس افراد عادی که یکی از راه‌های خروج از ابهام و عدم قطعیت را علت‌یابی و توجیه دور از عقل و علم پدیده‌های ناشناخته می‌دانند، فرد خردمند با هر توضیحی راضی نمی‌شود. در واقع تحمل شرایط سخت ابهام و صبر و انتظار برای یافتن پاسخ مناسب و تلاش برای درک موقعیت و تصمیم‌گیری درست، از ویژگی‌های خرد است. ۸. گشودگی به تجربه: Webster (2007) گشودگی به تجربه را یک بعد اصلی خرد می‌داند و می‌نویسد: پاسخ‌های خشک و انعطاف‌ناپذیر به تقاضاهای زندگی، نشان‌هایی است برای فرد بی‌خرد. در مدل ۵ عاملی بزرگ شخصیت، گشودگی به تجربه شامل احترام به هنر، هیجان ماجراجویی، ایده‌های غیرمعمول، خلاقیت و ترجیح تازگی و تنوع در تجربه‌ها و کنجکاوی است. ۹. تعادل در زندگی: Sternberg (1998) توانایی برقراری تعادل یا توازن را در زندگی نشانه خرد می‌داند و خرد را چنین تعریف می‌کند: برای خرد کاربرد هوش و تجربه در سایه ارزش‌ها برای دستیابی به خیر عمومی است که فرد با ایجاد توازن برای علایق درون فردی، بین فردی و فرا فردی، در کوتاه مدت و بلند مدت به تعادلی بین سازگاری با محیط‌های موجود و شکل دادن به محیط‌های موجود و انتخاب محیط‌های موجود دست می‌یابد. در ایران نیز تعاریفی از خردمندی و ابعاد آن انجام شده، که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

خردمندی عالی‌ترین نقطه تفکر است که انسان با پشت سر گذاشتن مراتب مختلف آن، به عالم معنا نزدیک‌تر می‌شود. در چنین حالتی انسان از تفکرات مادی گذر کرده و به جاودانگی می‌اندیشد (اکبری و همکاران، ۱۳۹۵). برخی دیدگاه‌ها ادعا می‌کنند که ویژگی اصلی خردمند بودن ایجاد ساختار شخصیتی است که افراد را به سمت بینش مبتنی بر تجربه سوق می‌دهد و حاصل این تجربیات، تحول مناسب فرد است (سلمانی و همکاران، ۱۳۹۹). در تعریفی که دستا و همکاران (۱۳۹۹) از خرد آورده‌اند، آن را شامل پنج بعد فضیلت‌های عقلانی، اخلاقی، مدنی، عملکردی و معنوی دانسته‌اند. براساس مطالعه‌ی منظمی تبار و همکاران (۱۳۹۸) خرد دارای چهار بعد شناختی، عاطفی، انعطاف‌پذیری (گشودگی به تجربه) و خودفراروی (هدفمندی و جستجوی معنا) است. کردنوقابی، کرمی، دلفان بیرانوند و نظری (۱۳۹۶) در پژوهش خود براساس شخصیت زال در شاهنامه نشان دادند که مفهوم خرد را می‌توان در قالب پنج بعد مختلف معنوی، شناختی، تأملی، هیجانی، اجتماعی و فرهنگی بیان کرد. در پژوهشی که کردنوقابی و دلفان بیرانوند (۱۳۹۵) برای درک نظریه‌های ضمنی خرد در ایران انجام دادند، مشخص شد که پنج مفهوم اصلی را می‌توان از تعریف خرد از نظر مردم به عنوان مؤلفه‌های خرد استخراج کرد که عبارتند از: شناخت، همدلی/حمایت، دانش/انعطاف‌پذیری، خودتعیین‌گری/ابراز وجود و دینداری. اسعدی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود از «رفتارها و ویژگی‌های همه جانبه‌نگری، باایمان، متفکر و منطقی، صبور و باگذشت، صاحب علم و دانش، مهربان، اهل احترام به خود و دیگران، عاقل، آینده‌نگر و باهوش» را به عنوان ابعاد خرد نامبرده است.

در واقع خردمندی کیفیت انسانی نادری است (Kunzmann & Baltes, 2005) که به دشواری قابل مفهوم‌سازی و عملیاتی شدن است و ماهیت پیچیده آن برای مطالعه، پرهزینه و زمان‌بر است (Sternberg, 2004). با وجود چنین موانعی، روانشناسان به بررسی این سازه پرداخته‌اند.

پژوهش‌هایی که تاکنون در حوزه خرد انجام گرفته است به لحاظ روش تحقیق به دو دسته تقسیم می‌شوند که آنها را نظریه‌های ضمنی و آشکار^۱ خرد می‌نامند. (۱) نظریه‌های ضمنی خرد: منظور از نظریه‌های ضمنی خرد، دیدگاه‌ها و نظرات مردم عادی در مورد خرد است. Bluck and Gluck (2005) پیشنهاد کرده‌اند که برای درک کامل نظریه‌های ضمنی خرد، بهتر است که آنها در سه سطح مطالعه شوند. اول سطح اجتماعی، یعنی شیوه‌ای

که فرهنگ‌ها و جوامع خرد را مورد استفاده قرار می‌دهند. از نظر یک فرهنگ، خردمندان بزرگ در طول تاریخ دور و نزدیک چه کسانی هستند. سطح دوم سطح بین فردی است؛ یعنی افراد خرد یکدیگر را چگونه ارزیابی می‌کنند. سوم سطح درون فردی است یعنی شیوه‌ای که افراد رفتارها، احساسات و افکار خود را از نظر میزان خرد یا بی‌خردی قضاوت می‌کنند. همه این سطوح از تعریف و برداشت مردم از خرد نشأت می‌گیرند و بنابراین برای شناسایی و استخراج آنها از پس ذهن افراد از هر سه روش می‌توان استفاده کرد. (۲) نظریه‌های آشکار خرد: این نظریه‌ها سازه‌هایی هستند که توسط روان‌شناسان و نظریه‌پردازان متخصص ارائه می‌شوند. این افراد با مطالعه نظریات موجود، به ساخت ابزارهایی برای سنجش خرد از پرسشنامه، مصاحبه و استفاده از آزمون‌های آماری برای معناداری به داده‌های گردآوری شده به صورت‌بندی‌های خود از خرد دست می‌یابند. نظریات ضمنی خرد کشف می‌شوند، در حالی که نظریات آشکار ساخته و آزمون می‌شوند.

روش‌های پژوهش برای مطالعه نظریه‌های ضمنی خرد: (۱) درجه‌بندی: در این روش از مردم خواسته می‌شود ویژگی‌های افراد خردمند را نام ببرند. چه کسانی را خردمند می‌دانند و چرا معتقد هستند آنها خردمندند. براساس کدام رفتارها، گفتارها و یا ویژگی‌های این افراد آنها را خردمند می‌دانند؟ پژوهشگران قصد دارند با شناسایی ویژگی‌هایی که مردم برای خرد ذکر می‌کنند به مؤلفه‌های خرد دست یابند. (۲) بررسی زندگینامه‌های شخصی: در این روش از افراد خواسته می‌شود. در مورد زندگی شخصی خود بگویند. داستان زندگی افراد وقتی توسط خودشان تعریف می‌شود نظریات ضمنی آنها را در مورد اینکه خرد چیست آشکار می‌کند. (۳) نامزدهای خرد: در این روش از مردم خواسته می‌شود خردمندی که می‌شناسند نام ببرند. به نظر آنها خردمندترین انسانها در طول تاریخ چه کسانی بوده‌اند؟ روش‌های پژوهش برای مطالعه نظریه‌های آشکار خرد: این نظریه‌ها توسط متخصصان این حوزه ساخته می‌شود. یکی از شایع‌ترین ابزارهای مطالعه خرد پرسشنامه است که در ادامه چند مورد از آنها معرفی می‌شود اما باید تذکر داد که استفاده از پرسشنامه با محدودیت‌های جدی روبه‌روست؛ زیرا سازه خرد چند بعدی و پیچیده است و سنجش آن با پرسشنامه حداکثر می‌تواند یک ارزیابی سطحی به دست دهد. از طرفی تفسیر افراد از هر گزینه در پرسشنامه‌های خرد متفاوت است و به شدت وابسته به رشد فکری آنان است. برای سنجش بهتر خرد، علاوه بر پرسشنامه، از سایر روش‌های سنجش نظیر مصاحبه استفاده شود.

بنابراین به نظر می‌رسد حتی اگر ایده اصلی از خردمندی به عنوان یک نقطه پایانی آرمانی تحول انسان تا حد زیادی همگانی باشد، برخی از معانی خاص خردمندی ممکن است در فرهنگ‌ها متفاوت باشد و با تاریخ تغییر کند (اسعدی و همکاران، ۱۳۹۴) و اگر چه ذات خرد جهانی است، تجلی عینی خرد وابسته به زمینه‌های خاص بوده و به سطح و سبک درک و فهم افراد دخیل در آن بستگی دارد. این تضاد می‌تواند چرایی تجلی متفاوت خرد در بین فرهنگ‌ها را تبیین کند (Takahashi, 2013). همان طور که در پژوهش ذکر شد، صاحب‌نظران و پژوهشگران در کنار تعریف خرد، برای سنجش آن نیز کوشیده‌اند. از این رو پژوهش حاضر نیز بدنبال پاسخگویی به این سؤالات است که براساس تعریف ۹ بعدی خرد، چه ابزاری را می‌توان برای فرهنگ ایرانی ساخت؟ و این پرسشنامه محقق ساخته از چه میزان پایایی^۱ و روایی^۲ برخوردار است؟

روش

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های غیر آزمایشی است که به لحاظ هدف جزو پژوهش‌های کاربردی و به لحاظ شیوهی گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی-تحلیلی بود. جامعه آماری این مطالعه را همه‌ی شهروندان ساکن شهر همدان در سال ۱۴۰۰ تشکیل می‌دهند. در این پژوهش برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. در نهایت ۴۴۰ نفر از پاسخ‌دهنده‌های به پرسشنامه که در دامنه‌ی سنی ۲۰ تا ۴۸ سال قرار داشتند، به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها، ابتدا با کمک نرم افزار ساخت پرسشنامه آنلاین (با امکان فعالسازی و توزیع همزمان تعداد نامحدود پرسشنامه) پرسشنامه طراحی شد. سپس لینک پرسشنامه محقق ساخته خرد از طریق ایمیل، پیام رسان واتساپ و تله‌گرام در اختیار افراد نمونه قرار گرفت. تکمیل پرسشنامه هم بدین صورت بود که هر فرد بعد از پاسخ‌دهی به هر سؤال امکان ویرایش آن را هم داشت و بعد پاسخگویی به سؤالات و زدن گزینه تأیید نهایی به ارسال پاسخ‌ها اقدام می‌کرد. پرسشنامه محقق ساخته خرد: برای تهیه پرسشنامه معتبر، با استفاده از تعاریف و ادبیات پژوهش درباره خرد و همچنین بررسی پژوهش‌های مرتبط با چگونگی ساخت آزمون‌ها و نتایج تحلیل محتوای چندین پرسشنامه خرد (Jason et al., 2001؛ Ardel, 2003؛ Le

1. reliability
2. validation

Webster, 2007؛ Staudinger & Gluck, 2011؛ & Levenson, 2005) به صورت یک پرسشنامه چند بعدی از خرد در نظر گرفته شد. هدف عمده از بررسی این مطالعات، استخراج مواردی بود که مؤلفه‌ی اصلی فرم مقدماتی پرسشنامه در دست تهیه‌ی این پژوهش را تشکیل دادند. در مجموع ۱۲۱ گویه برای بررسی مقدماتی پرسشنامه محقق ساخته‌ی خرد در نظر گرفته شد. به منظور ارزیابی اعتبار محتوای پرسشنامه از نظرات صاحب‌نظران استفاده شد و اصلاحات پیشنهادی استادان که شامل تغییراتی در محتوای سؤالات پرسشنامه بود، اعمال شد. آنان توان پرسشنامه را از لحاظ روایی صوری و محتوایی برای سنجش خرد مناسب ارزیابی کردند. پس از آماده سازی شکل اولیه پرسشنامه، مطالعه مقدماتی روی شهروندان همدانی انجام شد و از آنان خواسته شد که به سؤالات پرسشنامه پاسخ دهند. براساس فرمول کوکران تعداد نمونه برای این جامعه آماری ۳۸۴ نفر است. در این پژوهش از میان ۵۰۰ پرسشنامه ارسال شده به شهروندان همدانی، تعداد ۴۴۰ پرسشنامه تکمیل شد (نمونه در دسترس)، که این تعداد با استفاده از شیوه‌ی تحلیل عامل اکتشافی بررسی شد. تعداد ۵۸ گویه از پرسشنامه به علت پایین بودن بار عاملی روی هیچ یک از عامل‌ها قرار نگرفتند و حذف شدند که این سؤالات حذف شده شامل حذف سؤالات بعد گشودگی به تجربه از ۹ بعد پرسشنامه نیز بود. در پایان نسخه‌ی نهایی این آزمون مداد-کاغذی به صورت ۶۳ سؤال در قالب ۸ بعد برای سنجش خرد، تهیه شد. این ابعاد شامل: ۱. توانمندی شناختی ۲. شوق یادگیری ۳. تأمل و بازنگری ۴. مراقبت از دیگران ۵. مهارت‌های حل مسأله در زندگی واقعی ۶. از خودفراروی ۷. تحمل ابهام ۸. تعادل در زندگی. برای هر یک از سؤالات پرسشنامه خرد، ۵ گزینه از پاسخ‌ها شامل: از گزینه کاملاً درست است تا گزینه اصلاً درست نیست در نظر گرفته شد. نمره‌گذاری به ترتیب از ۵ تا ۱ صورت می‌گیرد ولی برای بعد ابهام نمره‌گذاری به صورت معکوس از ۱ تا ۵ است. نمره بالاتر نشان‌دهنده خردمندی بالاست. محدودیت زمانی برای پاسخگویی منظور نشده است.

در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی (جدول توزیع فراوانی و درصد فراوانی) و آمار استنباطی (ساختار عاملی) از نرم‌افزار SPSS22 استفاده می‌شود. روایی این پرسشنامه با استفاده از شیوه‌ی تحلیل عامل اکتشافی بررسی شد. در تحلیل اکتشافی آزمون، ابتدا شاخص کفایت (شاخص کی‌ام‌او) نمونه برداری و ضریب بارلت برای داده‌ها محاسبه شده و پس از اطمینان از توانایی انجام تحلیل اکتشافی، فرآیند انجام

تحلیل آغاز شد. تحلیل اکتشافی آزمون با شیوه‌ی تحلیل مؤلفه‌های اصلی و با استفاده از چرخش واریماکس انجام شد.

یافته‌ها

در مرحله اجرای این پژوهش ۴۴۰ نفر در شهر همدان به پرسشنامه خرد پاسخ گفتند که در دامنه‌ی سنی ۲۰ تا ۴۸ با میانگین ۲۹/۷۰ سال قرار داشتند. جدول شماره ۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد شرکت‌کننده را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناسی افراد شرکت‌کننده (n=440)

متغیرها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۵۰
	زن	۲۷۴
	نامشخص	۱۶
وضعیت تأهل	مجرد	۲۳۷
	متاهل	۱۸۷
	نامشخص	۱۶
میزان تحصیلات	زیر دیپلم	۳۹
	دیپلم	۸۲
	لیسانس	۱۹۶
	فوق لیسانس	۶۴
	دکتر	۴۳
	نامشخص	۱۶
شغل	دانش آموز و دانشجو	۱۸۲
	معلم	۸۷
	کارمند	۲۷
	آزاد	۱۲۸
	نامشخص	۱۶

پس از اجرای پرسشنامه، انجام تحلیل عاملی و نیز بررسی و تخمین پایایی پرسشنامه، به دلیل وجود گویه‌هایی با بارگیری ضعیف، تعداد ۵۸ گویه در جهت ارتقاء روایی داده‌ها و استناد صرف به گویه‌هایی با بارگیری مطلوب از پرسشنامه مزبور حذف گردیده و تنها گویه‌هایی مورد استناد قرار گرفتند که در تحلیل عاملی بارگیری قابل قبول را نشان می‌دادند.

به این ترتیب تعداد گویه‌های پرسشنامه محقق ساخته خرد از ۱۲۱ گویه به ۶۳ گویه تقلیل یافت و در این مرحله بعد گشودگی به تجربه از ابعاد این ابزار حذف شد و ابعاد آن از ۹ بعد به ۸ بعد تقلیل یافت.

جهت بررسی کفایت نمونه‌ها از تحلیل عاملی اکتشافی^۱ استفاده شد. طبق نتایج خروجی در جدول ۲، از آنجا که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان استنباط نمود که در سطح خطای ۵ درصد کفایت نمونه‌ها مورد تأیید است (شاخص کایزمایر = ۰/۷۶۸). همچنین، نتایج آزمون بارتلت (سطح معناداری = ۰/۰۰۱) نمایانگر مناسب بودن مؤلفه‌هایی است که در تحلیل عاملی از طریق «تحلیل اجزاء اصلی^۲» کشف شده‌است.

جدول ۲. شاخص کی ام او و آزمون بارتلت

شاخص کی ام او برای کفایت نمونه	۰/۷۶۸
آزمون بارتلت	۲۵۱۹۶/۱۴۷
خی دو تقریبی	۴۷۵۳
دی اف	۰/۰۰۱
سطح معناداری	

همچنین، ماتریکس مؤلفه‌های چرخش‌یافته^۳ حاکی از رابطه‌ی مطلوب گویه‌ها (متغیرهای آشکار) با ۸ مؤلفه‌ی (متغیرهای پنهان) بود.

جدول ۳. ماتریکس مؤلفه‌های چرخش‌یافته

بار عاملی	گویه‌ها	طبقه بندی اولیه
	توانمندی شناختی	
۰/۵۶۰	۱ سعی می‌کنم اشتباهات گذشته‌ام را همیشه به یاد داشته باشم و از آنها درس بگیرم.	
۰/۶۷۵	۲ در مورد معنای اتفاقاتی که برایم روی می‌دهد عمیقاً می‌اندیشم.	توانمندی
۰/۶۳۴	۳ در زندگی به اصولی معتقدم که بسیار برایم با اهمیت می‌باشند و از این اصول تخطی نمی‌کنم.	شناختی
۰/۶۰۴	۴ در یک بحث گروهی تا زمانی که از مطلب اطلاع کافی نداشته باشم ترجیح می‌دهم اظهار نظر نکنم.	

1. explanatory factor analysis
2. principal component analysis
3. rotated component matrix

بار عاملی	طبقه بندی اولیه	گویه‌ها
۰/۴۹۳		۵ در امور روزمره و یا اتفاقات سختی که برایم می افتد سعی می‌کنم به معنای اصلی و عمیق آن رویداد پی ببرم.
۰/۵۲۹		۶ بیشتر اوقات در برخورد با یک مشکل نمی‌توانم به همه جوانب آن بیندیشم.
۰/۶۱۷		۷ از نقاط ضعف و قوت خود آگاهم.
۰/۷۳۶		۸ سعی می‌کنم زندگی خود را بر اساس عقل و منطق اداره کنم.
شوق به یادگیری		
۰/۷۲۸		۱ هرچه موضوع پیچیده‌تر باشد کشف آن برایم لذت بخش تر است
۰/۷۴۸		۲ سعی می‌کنم راجع به هر موضوعی که پیش می‌آید اطلاعات کاملی به دست آورم
۰/۶۴۶		۳ همیشه مشتاق هستم مسائل و موضوعاتی را که به آنها برخورد می‌کنم تجزیه و تحلیل کنم
۰/۶۲۶		۴ از یادگیری مطالب و مسائل جدید و پیچیده احساس رضایت و شادی می‌کنم
۰/۵۸۳	شوق به یادگیری	۵ نسبت به دیدگاه‌های دیگران با روی باز برخورد می‌کنم
۰/۵۰۸		۶ هنگام خواندن یک کتاب سعی می‌کنم لایه‌های زیرین محتوای مطرح شده را کندوکاو کنم
۰/۵۲۸		۷ احساس می‌کنم نیاز دارم بیشتر بخوانم و بدانم
۰/۷۵۱		۸ بودن در کنار کسانی که مهارت و دانش جدید دارند برایم جذاب است
۰/۷۵۶		۹ هیچ وقت با اشتیاق لازم پیگیر یادگیری نبودم و همیشه یادگیری برایم کسل کننده بوده است
۰/۸۰۲		۱۰ دیدن شهرها و مکان‌های جدید برایم خوشایند است
تأمل و بازنگری		
۰/۴۰۲		۱ در هنگام مواجه شدن با مسائل همواره سعی می‌کنم از دیدگاه دیگران نیز به موضوع نگاه کنم.
۰/۶۵۲		۲ از مرور تجربه‌های مثبت و منفی خود درس‌های زیادی گرفته‌ام
۰/۷۶۸		۳ بارها تجارب تلخ و شیرین گذشته‌ام را با خود مرور کرده‌ام
۰/۷۷۵	تأمل و بازنگری	۴ هنگامی که به کارهای گذشته‌ی خود می‌نگرم، می‌توانم به معنا و دلیل بعضی از رفتارهای خود و دیگران که در آن زمان برایم مبهم بود پی ببرم
۰/۶۴۸		۵ اغلب تلاش می‌کنم به موقعیتی که در آن قرار دارم از بیرون و بی طرف نگاه کنم

بار عملی	طبقه بندی اولیه	گویه‌ها
۰,۷۴۵		۶ هنگامی که به گذشته نگاه می‌کنم از خودم می‌پرسم که چرا چنین کاری انجام دادم
مراقبت از دیگران		
۰,۴۶۸		۱ سعی می‌کنم سرم به کار خودم باشد تا به فکر دیگران باشم
۰,۵۰۴		۲ بخش بزرگی از احساس خوشبختی برای من به رفاه جامعه بستگی دارد
۰,۵۴۵	مراقبت از دیگران	۳ بخش قابل توجهی از دغدغه‌هایم ، اجتماعی و مربوط به وضع زندگی مردم است
۰,۵۹۸		۴ رفتن سراغ سالمندان و کمک به آنها را وظیفه‌ی انسانی خود می‌دانم
۰,۶۱۴		۵ به کسانی که در وقایع طبیعی دچار آسیب شده‌اند مثل سیل و زلزله کمک می‌کنم
از خود فراروی		
۰,۶۱۵		۱ سعی می‌کنم همه روزه به زیبایی‌های اطرافم توجه کنم و قدر آنها را بدانم
۰,۵۵۰		۲ وقتی به آینده‌ی خود فکر می‌کنم امیدواری را در خود حس می‌کنم
۰,۵۰۷		۳ بعضی مواقع احساس پیوند عمیقی با مردم گذشته ، حال و آینده دارم
۰,۶۳۷	از خود فراروی	۴ می‌توانم خودم را بدون نقش‌های اجتماعی‌ام ، شغل ، جایگاه اجتماعی و غیره برای دیگران تعریف کنم
۰,۴۵۹		۵ روزانه زمانی را به یادداشت کردن و تفکر درباره‌ی داشته‌ها و فرصت‌های زندگی‌ام اختصاص می‌دهم
۰,۶۴۵		۶ هدف از آفرینش و خلقت جهان همواره ذهن مرا به خود مشغول می‌کند
۰,۶۰۲		۷ در فشارهای روانی بیشتر به اعتقادات معنویات خویش رجوع می‌کنم
مهارت حل مسئله در زندگی واقعی		
۰,۵۲۳		۱ ایده‌هایی که در ذهنم می‌پرورانم در زندگی واقعی نیز عملی می‌کنم
۰,۴۵۸		۲ هر جا که نیاز باشد به سرعت وارد عمل می‌شوم
۰,۴۶۷		۳ اغلب حادثه‌های محیط اطرافم را به خوبی مدیریت می‌کنم
۰,۵۴۸	حل مسئله در زندگی واقعی	۴ از عملی کردن تصمیم‌هایم می‌ترسم
۰,۵۸۹		۵ سعی می‌کنم با مشکلات مستقیماً روبرو شوم و همه‌ی تلاش خود را برای حل آنها انجام دهم
۰,۴۵۲		۶ هنگام وقوع مشکلات سعی می‌کنم همه‌ی آنچه در ذهن دارم را در عمل به کار بیندم
۰,۵۲۰		۷ انتظار برایم طاق‌ فرساست

بار عاملی	طبقه بندی اولیه	گویه‌ها
۰,۵۵۵		۸ موقعیت مبهم مرا عصبی و دچار سردرگمی می‌کند
۰,۵۵۶		۹ اطرافیانم مرا در مشکلات فردی صبور و متفکر می‌دانند
۰,۶۴۰		۱۰ در شرایط مبهم و بلاتکلیف عجزولانه تصمیم نمی‌گیرم
تحمل ابهام		
۰,۵۱۴		۱ من حالات شناخته شده را نسبت به حالات ناشناخته ترجیح می‌دهم
۰,۵۴۸		۲ تحمل شرایط مبهم را تا رسیدن به شناخت موضوع می‌پذیرم
۰,۵۲۴		۳ من دوست دارم همه‌ی امور قابل پیش بینی باشد
۰,۶۰۵		۴ حاضرم هر کاری انجام دهم تا خود را از بلاتکلیفی خلاص کنم
۰,۴۶۷		۵ از همنشینی با افرادی که با نظر من مخالفت می‌کنند دوری می‌کنم
۰,۴۵۱	تحمل ابهام	۶ من همیشه از نظرات متنوع دیگران استقبال می‌کنم و تفاوت در عقاید را می‌پذیرم
۰,۴۶۵		۷ به ماجراجویی، ایده‌های غیر معمول و کنجکاوی و تنوع علاقه مندم
۰,۵۱۸		۸ از ماجراجویی و کسب تجربه‌ی جدید لذت می‌برم
۰,۶۳۲		۹ اگر تجربه ثابت کند عقیده‌ای که داشته‌ام نادرست است حاضرم آن را تغییر دهم
تعادل		
۰,۶۲۱		۱ می‌توانم به همه‌ی ابعاد زندگی‌ام بپردازم و اصولاً همه‌ی ابعاد زندگی‌ام را تقویت می‌کنم
۰,۵۸۴		۲ اکثر مواقع می‌توانم با در نظر گرفتن محیط، خود و دیگران، تصمیم درست و آگاهانه بگیرم
۰,۶۰۳		۳ به دنبال فرصتی برای برقراری تعادل بین کار و زندگی هستم
۰,۵۳۸	تعادل	۴ در طول هفته فرصت کافی هم برای خود و هم برای دیگران در نظر می‌گیرم
۰,۵۴۶		۵ خود را فردی منظم و متعادل در کارها می‌دانم
۰,۵۵۹		۶ گاهی آنقدر درگیر امور مربوط به دیگران می‌شوم که خود را فراموش می‌کنم
۰,۵۸۲		۷ گاهی در فعالیت‌هایم دچار افراط و تفریط می‌شوم
۰,۵۳۶		۸ در تصمیم‌گیری‌هایم سعی می‌کنم هم خواسته‌های خودم را در نظر بگیرم و هم خواسته‌های دیگران را

علاوه بر این، تحلیل داده‌ها، ۸ عامل یا مؤلفه را نشان داد که در مجموع ۴۱/۸۰ درصد واریانس را برای کل مجموعه متغیرها توضیح می‌دهد. این ۸ عامل یا مؤلفه به ترتیب ۱۰/۲۰، ۷/۷۶، ۵/۳۴، ۴/۶۳، ۴/۰۷، ۳/۶۰، ۳/۲۱ و ۲/۹۹ درصد از کل واریانس را توضیح دادند.

پایایی پرسشنامه خرد بعد از حذف گویه‌ها با استفاده از روش ثبات درونی (ضریب آلفای کرانباخ) محاسبه شد. ضریب آلفای کرانباخ حدود ۰/۸۵ تخمین زده شد که نشان دهنده سطح بسیار مطلوبی از پایایی پرسشنامه است. این نتیجه همبستگی و همسانی درونی مناسب سؤالات با یکدیگر را نشان می‌دهد (جدول ۴).

جدول ۴. آزمون روایی آلفای کرانباخ

تعداد گویه‌ها	آلفای کرانباخ براساس آیت‌های استاندارد	آلفای کرانباخ
۶۳	۰/۸۵	۰/۸۵

همچنین به منظور بررسی بیشتر پایایی این پرسشنامه از روش بازآزمایی استفاده شد. بدین ترتیب که ابتدا پرسشنامه خرد بر روی ۵۰ نفر از گروه نمونه اجرا شد و بعد از دو هفته دوباره پرسشنامه در اختیار آنها قرار گرفت. همبستگی بین سؤالات در سری اول و دوم آزمون با استفاده از ضریب اسپیرمن محاسبه شد که مقدار آن ۰/۸۷ بود ($P=0/001, N=50$). آزمون بازآزمایی این پرسشنامه به سطح مناسبی از پایایی اشاره دارد و بیانگر قابلیت تکرار، ثبات و انسجام درونی گویه‌های ابزار می‌باشد. بنابراین در صورت تکرار ابزار اندازه‌گیری در شرایط همانند نتایج مشابه حاصل خواهد شد (جدول ۵).

جدول ۵. ضریب همبستگی اسپیرمن بین سری اول و دوم نمرات پرسشنامه خرد

متغیرها	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معناداری	تعداد افراد
۱ پیش‌آزمون خرد	۰/۸۷	۰/۰۰۱	۵۰
۲ پس‌آزمون خرد			

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف ساخت و بررسی روایی و پایایی پرسشنامه محقق ساخته خرد انجام شد. به منظور ارزیابی اعتبار محتوای پرسشنامه خرد از نظرهای اساتید و صاحب‌نظران استفاده شد. اصلاحات پیشنهادی صاحب‌نظران در پرسشنامه اعمال شد و آنان توان پرسشنامه محقق ساخته را از لحاظ صوری و محتوایی برای سنجش خرد مناسب ارزیابی کردند. در مرحله بعد آزمون در قالب پرسشنامه ۱۲۱ سؤالی به شیوه در دسترس بر روی نمونه‌ای ۴۴۰ نفری اجرا گردید. برای تحلیل داده‌ها و تعیین عوامل تشکیل دهنده پرسشنامه خرد، از روش تحلیل

عامل اکتشافی استفاده شد. پیش از اجرای تحلیل عاملی مفروضه‌های آن بررسی شد. با توجه به بالا بودن ضرایب همبستگی نمرات بین سؤالات پرسشنامه که در نتایج آزمون بارتلت و کی ام او نشان داده شده است، از آن جایی که سطح معناداری $0/001$ کمتر از $0/05$ است، می‌توان استنباط نمود که در سطح خطای ۵ درصد کفایت نمونه‌ها مورد تأیید است (شاخص کایزرمایر = $0/768$). همچنین، نتایج آزمون بارتلت (سطح معناداری = $0/001$) نمایانگر مناسب بودن مؤلفه‌هایی است که در تحلیل عاملی از طریق تحلیل اجزاء اصلی کشف شده است. ماتریکس مؤلفه‌ها چرخش یافته حاکی از رابطه‌ی مطلوب گویه‌ها (متغیرهای آشکار) با ۸ بعد (متغیرهای پنهان) بود. پس از حذف ۵۸ سؤال از کل ۱۲۱ سؤال که دارای مقدار اشتراک و همسانی درونی پایینی در مقایسه با دیگر سؤالات بودند، تعداد ۶۳ سؤال پرسشنامه، با بار عاملی بالای ۸ بعد تشخیص داده شد. به عبارتی پس از انجام تحلیل عاملی، از ۹ بعد پرسشنامه اولیه یک بعد (گشودگی به تجربه) حذف شد.

بنابراین پس از حذف بعد گشودگی به تجربه، بعدها پرسشنامه شامل توانمندی شناختی (۸ سؤال)، شوق یادگیری (۱۰ سؤال)، تأمل و بازنگری (۶ سؤال)، مراقبت از دیگران (۵ سؤال)، از خودفراروی (۷ سؤال)، مهارت‌های حل مسأله در زندگی واقعی (۱۰ سؤال)، تحمل ابهام (۹ سؤال) و تعادل در زندگی (۸ سؤال) است. یافته‌ها حاکی از آن است که این ۸ بعد پرسشنامه در مجموع $41/80$ درصد از واریانس گویه‌ها را تبیین می‌کنند. پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرانباخ برای کل پرسشنامه حدود $0/85$ بود و هماهنگی بین ابعاد با نمره کل قابل قبول است. به عبارتی افراد برداشت یکسانی از این ابزار داشتند. همچنین تکرارپذیری یا آزمون بازآزمایی به روش ضریب همبستگی اسپیرمن $0/87$ تخمین زده شد که سطح بسیار مطلوبی از پایایی را نشان می‌دهد و بیانگر ثبات درونی سؤالات طراحی شده است. بنابراین روایی و پایایی پرسشنامه محقق ساخته در سطح مطلوبی قرار دارد و نشان می‌دهد که پرسشنامه از کفایت لازم برخوردار است. همان گونه که ذکر شد، بعد گشودگی به تجربه از ابعاد این پرسشنامه حذف گردید که این حاکی از آن است احتمالاً از نظر افراد این جامعه وجود این بعد خردمندی تأثیر چندانی در خردمند بودن یا نبودن یک فرد ندارد. در مطالعات دیگر نظیر مطالعه استانداردسازی پرسشنامه نئو نیز بعد گشودگی به تجربه در بین ایرانیان معنادار نشده بود. در توجیه این مطلب می‌توان گفت که با توجه به اینکه گشودگی تجربه با تحمل و پذیرش ایده‌های جدید همراه است، افرادی که نمره کمتری در

این ویژگی دارند رفتار محتاطانه بیشتری دارند و از امتحان ایده‌های جدید استقبال کمتری می‌کنند (VanHiel et al., 2000). در جامعه ایرانی حتی در افراد خردمند نیز وضع به همین گونه است. همچنین می‌توان گفت اغلب این افراد، افرادی محافظه‌گرا هستند که میل کمی به تغییر دارند و در برابر کسب تجارب جدید مقاومت می‌کنند. آن‌ها تصور می‌کنند که اینگونه (تمایل پایین به گشودگی به تجربه در فرد) به سنت‌هایی احترام گذاشته‌اند که در گذشته کارایی خود را برای برقراری رفاه جامعه اثبات کرده‌اند و تعهد بیشتری به اصول و ارزش‌های فردی و اجتماعی داشته‌اند.

پژوهش حاضر نشان داد که خرد سازه‌ای چند بعدی است و می‌توان به برخی پژوهش‌ها اشاره کرد که ابزار خرد در آنها با استفاده از روش‌های ضمنی، آشکار و یا هر دو ساخته شده‌اند و در یک تا چند بعد از خرد با ابعاد این پرسشنامه همخوانی دارند. برای نمونه، در مطالعه Ardeit (2003) پرسشنامه خرد شامل سه بعد شناختی، تأملی و عاطفی بود. پرسشنامه اشمیت و همکاران (2012) معرف شش بعد از خرد شامل تأملی، گشودگی، تعاملی، عملی، تناقضی و تجربه بود. کردنوقابی و دلفان بیرانوند (۱۳۹۵) پنج مفهوم اصلی برای خرد شامل شناخت، همدلی / حمایت، دانش / انعطاف‌پذیری، خودتعیین‌گری / ابراز وجود و دین‌داری در نظر گرفته‌اند. Lamarca (2015) نیز پژوهشی تحت عنوان خرد در آموزش عالی انجام داد. نتایج پژوهش او نشان داد که خرد مفهومی برخاسته از شش بعد در تعامل با یکدیگر است: ۱. خودشناسی ۲. شناخت دیگران ۳. قضاوت ۴. شناخت زندگی ۵. مهارت‌های زندگی ۶. تمایل به یادگیری (محمدی و شوقی، ۱۴۰۰).

تعیین پایایی و رواسازی ابزاری برای اندازه‌گیری خرد، ضروری است. این پرسشنامه می‌تواند به پژوهشگران کمک کند که پژوهش‌های زیادی در زمینه‌های متعدد انجام دهند. یک محور از مطالعات می‌تواند در مورد نهادهای اجتماعی باشد که تلاش می‌کنند روی مؤلفه‌های شناختی، رفتاری، هیجانی و اخلاقی تأثیر بگذارند. برای مطالعاتی از این دست، به ساخت و رواسازی ابزارهایی با ساختارهای یکپارچه از قبیل خرد نیاز است. این پژوهش به رشد پژوهش‌هایی کمک می‌کند که نشان می‌دهند، پرسشنامه خرد ویژگی‌های روانسنجی لازم را دارد که براساس آن بتوان استنباط‌های قابل دفاعی را در مورد شرکت‌کنندگان به عمل آورد. با توجه به اینکه امروزه یکی از خلاءهای موجود در جامعه، نبود برنامه‌های مبتنی بر مفهوم خردمندی است. جامعه به تفکر و فرهنگ مبتنی بر خردمندی، اقتصاد و سیاست

مبتنی بر خردمندی، آموزش و دانش مبتنی بر خردمندی نیاز دارد و حتی به ورزش و تفریح مبتنی بر خردمندی بپردازد؛ موضوعی که می‌تواند مورد توجه متخصصان و پژوهشگران باشد. به عنوان مثال می‌توان گفت در حیطه‌ی آموزش و پرورش مفهوم خرد می‌تواند مبنایی برای پژوهش‌های آینده در قسمت آموزش مشاوره باشد. علاوه بر این مشاوران می‌توانند مفهوم خرد را در برنامه درسی، آموزشی و تجربی خود ترکیب کنند (Osterlund, 2014). همچنین کمک به یادگیرندگان در محیط آموزشی برای تدریس دانش همراه با خرد مفید است و تدریس تفکر خردمندانه و محاوره‌ای باعث می‌شود که آنان علایق و ایده‌هایشان را از چشم‌اندازهای گوناگون درک کنند. با تدریس تفکر خردمندانه یادگیرندگان می‌توانند بین علایق خود و دیگران تعادل برقرار کنند و علاقه به دیگران را یاد بگیرند. همچنین، یاد بگیرند که چطور به مسائل مهم زندگی در زمان‌های مختلف زندگی خود مثلاً رفتن به دانشگاه پاسخ دهند (Sternberg, 2004). بنابراین با ایجاد این نوع تدریس در یادگیرندگان می‌توان انتظار داشت که رشد خرد در جامعه مفید است؛ چرا که قضاوت‌های حاصل از آن می‌تواند کیفیت زندگی را بهبود ببخشد. یادگیرندگان می‌توانند قضاوت‌های عادلانه و صحیح نسبت به جامعه داشته باشند، احساس همدلی، دلسوزی و تعامل با دیگران در آنان افزایش یافته و دید واقع‌بینانه‌ای به زندگی در آنان ایجاد می‌شود.

هر چند نتایج حاصل از این پژوهش چندان از نتایج حاصل از پژوهش‌های پیشین متفاوت نیست، ولی در اجرا و بررسی هر پرسشنامه‌ای باید برخی عوامل مانند عوامل فرهنگی مؤثر بر آن را در نظر داشت. در پژوهش‌های گذشته هم گویه‌ها و بعدهایی از این ابعاد را شامل می‌شود، ولی این پرسشنامه تا اندازه‌ای همه ابعاد حاصل از نتایج تحلیل پرسشنامه‌ها و پژوهش‌های پیشین را به صورت خلاصه‌وار در نظر گرفته است. بنابراین، علاوه بر توجه به تفاوت‌های فرهنگی، جامع بودن این پرسشنامه نسبت به پرسشنامه‌های قبلی آن قابل ملاحظه است. در این پژوهش از لحاظ ویژگی‌های دموگرافیک از قبیل جنسیت، گروه سنی، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات و شغل محدودیتی برای مشارکت کنندگان قائل نشدند ولی با محدودیت‌هایی از جمله محدودیت زمانی و محدودیت مکانی روبرو بوده است. محدودیت دیگر پژوهش آن است که نمرات حاصل از این ابزار مشخص نیست تا چه اندازه با رفتارهای واقعی در زندگی روزمره مرتبط است. از آن جایی که نمونه‌گیری در دسترس نمی‌تواند نتایجی قابل تعمیم ارائه دهد، در جهت پیگیری کفایت تحلیل عامل اکتشافی،

پیشنهاد می‌شود روایی و پایایی این پرسشنامه بوسیله سایر پژوهشگران در جوامع دیگر از جمله شهرهای دیگر ادامه پیدا کند تا به نتایج بیشتر و استوارتری در این رابطه دست یافت. همچنین پیشنهاد می‌شود که در آینده مطالعاتی را طرح‌ریزی کنند که ضمن تشخیص نمرات برش دقیق این ابزار برای تشخیص گروه خردمند، کاربردهای عملی این ابزار در پیش‌بینی رفتار واقعی در محیط زندگی فرد را تشخیص دهند. به طور کلی با توجه به یافته‌های این پژوهش، می‌توان انتظار داشت که پرسشنامه خرد بتواند با توجه به احراز شرایط علمی آن به عنوان یک ابزار و مقیاس معتبر در پژوهش‌های کاربردی که هدف آنها تحلیل خرد و ابعاد آنست، استفاده کرد.

منابع

- اسعدی، سمانه امیری، شعله و مولوی، حسین. (۱۳۹۴). تحول خردمندی از دوره نوجوانی تا سالمندی. *مجله روانشناسی*، ۹(۱)، ۳۷-۵۲.
- اکبری، عباس هاشمی، سهیلا و خبازی کناری، مهدی. (۱۳۹۵). بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس خردمندی. *پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت*، ۲(۲)، ۱۹-۳۳.
- دستا، مهدی، شکری، امید، پاکدامن، شهلا و فتح‌آبادی، جلیل. (۱۳۹۹). مفهوم خرد در ایران. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، ۱۳(۳)، ۳۳-۶۳.
- سلمانی اردانی، محمدعلی شهریار احمدی، منصوره و دوایی، مهدی. (۱۳۹۹). تعیین ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه سنجش خردمندی دانش‌آموزان. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۷(۴)، ۱۲۹-۱۴۷.
- شولتز، دوآن. (۱۳۹۳). *روان‌شناسی کمال: الگوی شخصیت سالم*. ترجمه‌ی گیتی خوشدل، تهران: پیکان.
- کردنوقایی، رسول و دلفان بیرانوند، آرزو. (۱۳۹۵). نظریه‌های ضمنی خرد در ایران: بررسی پدیدار شناختی. *پژوهش‌نامه روانشناسی اسلامی*، ۲(۳)، ۷۸-۱۰۵.
- کردنوقایی، رسول کرمی و نساء دلفان بیرانوند، آرزو و نظری، نجمه. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی ویژگی‌های رفتار خردمندان در شخصیت زال براساس مدل سه بعدی خرد آردلت. *فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های ادبیات تطبیقی*، ۱(۶)، ۱-۳۰.
- محمدی، اکبر و شوقی، بهزاد. (۱۴۰۰). معرفی مفهوم خردمندی در روانشناسی تربیتی و کاربردهای یادگیری آن با توجه به نظریه‌های آموزشی. *فصلنامه ایده‌های نوین روانشناسی*، ۹(۱۳)، ۱-۲۴.

منظمی تبار، فریبا کردنوقایی، رسول رشید، خسرو و یعقوبی، ابوالقاسمی. (۱۳۹۸). ساخت و اعتباریابی آزمون خرد براساس مؤلفه‌های ایرانی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۹(۳۶)، ۹۱-۱۱۷.

References

- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on aging*, 25(3), 275-324. <https://doi.org/10.1177/0164027503025003004>.
- Bergsma, A., & Ardelt, M. (2012). Self-reported wisdom and happiness: An empirical investigation. *Journal of happiness studies*, 13(3), 481-499. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10902-011-9275-5.pdf>.
- Bluck & Gluck, J. (2005). From the Inside Out: People's Implicit Theories of Wisdom. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives*. 84-109. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610486.005>.
- Hall, G. S. (1922). *Senescence: The second half of life*. New York: Appleton.
- Jason, L. A., Reichler, A., King, C., Madsen, D., Camacho, J., & Marchese, W. (2001). The measurement of wisdom: A preliminary effort. *Journal of community psychology*, 29(5), 585-598.
- Jeste, D. V., Lee, E. E., Cassidy, C., Caspari, R., Gagneux, P., Glorioso, D., ... & Blazer, D. (2019). The new science of practical wisdom. *Perspectives in biology and medicine*, 62(2), 216. doi: [10.1353/pbm.2019.0011](https://doi.org/10.1353/pbm.2019.0011).
- Kunzmann, U., & Baltes, P. B. (2005). The Psychology of Wisdom: Theoretical and Empirical Challenges. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives*, 110-135. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610486.006>.
- Le & Levenson, M. R. (2005). Wisdom: What's love (and culture) got to do with it. *Journal of Research in Personality*, 39(4).
- Osterlund, L. C. (2014). Wisdom in the counseling relationship. *Jesuit Higher Education*, 3(2), 74-84.
- Staudinger & Gluck, J. (2011). Psychological wisdom research: Commonalities and differences in a growing field. *Annual review of psychology*, 62, 215-241. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131659>.
- Sternberg, R. J. (1998). A balance theory of wisdom. *Review of general psychology*, 2(4), 347-365. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.4.347>.
- Sternberg, R. J. (2004). What is wisdom and how can we develop it?. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1), 164-174. <https://doi.org/10.1177/0002716203260097>.
- Takahashi, M. (2013). Wisdom of the east and west: A relational developmental systems perspective. In *The scientific study of personal wisdom*. Springer, Dordrecht. 251-263. https://doi.org/10.1007/978-94-007-7987-7_12.
- Takahashi, M., & Overton, W. F. (2005). Cultural Foundations of Wisdom: An Integrated Developmental Approach. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives*. Cambridge University Press. 32-60. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610486.003>.
- Van Hiel, A., Kossowska, M., & Mervielde, I. (2000). The relationship between openness to experience and political ideology. *Personality and Individual Differences*, 28(4), 741-751. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(99\)00135-X](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(99)00135-X).

- Walsh, R., & Reams, J. (2015). Studies of Wisdom: A special issue of integral review. *Integral Review*, 11(2), 1-6. <http://drrogerwalsh.com/wp-content/uploads/2009/07/Studies-of-Wisdom-Walsh-Reams-Integral-Review-2015.pdf>.
- Webster, J. D. (2007). Measuring the character strength of wisdom. *The International Journal of Aging and Human Development*, 65(2), 163-183. <https://doi.org/10.2190/AG.65.2.d>.
- Yang, S. (2014). Wisdom and good lives: A process perspective. *New Ideas in Psychology*, 31(3), 194-201.

استناد به این مقاله: آسوده، مریم و کرد نوقایی، رسول. (۱۴۰۱). ساخت و اعتباریابی پرسشنامه خرد. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۳(۴۹)، ۱۲۵-۱۴۴. doi: 10.22054/jem.2023.66315.3345

Educational Measurement is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.